



KIYIM HAQIDA UMUMIY MA'LUMOT.

Muxamadaliyeva Gulhayo Qahramonjon qizi

Farg'ona Davlat Universiteti 1-kurs magistranti

Akbaraliyeva Marjona Raxmatillo qizi

Farg'ona Davlat Universiteti 1-kurs magistranti

Annotasiya. Ushbu maqolada kiyimlar haqida umumiy ma'lumotlar, ularning jamiyatdagi o'rni va funksiyalari bayon etiladi. Kiyimlar insonni tashqi muhit ta'siridan himoya qilish, estetik ko'rinishni ta'minlash va ijtimoiy mavqeni ifodalash kabi vazifalarni bajaradi. Mavzuda kiyimlarning turlari — kundalik, bayramona, ishchi, sport kiyimlari hamda milliy liboslar haqida ma'lumot beriladi. Shuningdek, kiyim tanlashda e'tibor berilishi kerak bo'lgan omillar: mato turi, faslga moslik, qulaylik va zamonaviy dizayn kabi jihatlar ham ko'rib chiqiladi. Bu mavzu kiyim-kechak madaniyati, moda industriyasi va individual uslubni shakllantirish bo'yicha bilimlar berishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Kiyim, mato, libos, kostyum, dizayn, moda

Asosiy qism.

Kiyimning tarixiy rivojlanishiga, uning o'zgarishiga uslub va moda sabab bo'ladi. Uslub-bu jamiyat moddiy va ma'naviy madaniyatidagi muhim va xarakterli belgilar obrazli sistemasi ijodiy prinsiplarning tarixan tarkib topgan bir qadar barqaror mushtarakligidir. Uslub- bu davrning badiiy tili, uning badiiy xarakteristikasi. Davr o'ziga xos ijtimoiy-iqtisodiy formasiya bilan belgilanadi.

Har bir davrning o'ziga xos badiiy uslubi bo'ladi. U jamiyat hayotidagi muhim omillarni aks ettiradi. Har qaysi tarixiy davr o'zi uchun xarakterli shakllarni tanlar, insonning mahlum darajada kostyumda o'z ifodasini topgan muayyan estetik idealini o'ziga bo'ysundirar edi.



Atrofimizni o'rab turgan turli narsalar olamida kostyum eng muhim o'rinlardan birini egallaydi va shaxsiy estetik tarbiyalash vositasi sifatida xizmat qiladi.

Ifodali, obrazli hal etilgan kostyum insonning ichki go'zalligani ochib berishga, uning o'ziga xos fazilatlarini yoritishga xizmat qiladi.

Kostyum bu yaxlit ansambl bo'lib, uning diqqat markazida inson turadi. Har qanday tarixiy davrdagi kostyum shaklining zaminida odamning muayyan darajada plastik nafis obrazi va gavdasi (qad-qomati) yotadi. Har bir garmoniya (yunoncha har m`nia-predmetlar, voqealar, butun qismlarning turli sifatlarining bog'liqligi, kelishganligi, muvofiqligi, monandligi) va barkamolligi haqida, inson gavdasining estetik idellagi to'g'risida o'zining tushunchasini rivojlantirardi, bundan esa kostyumdagi mutanosiblik, ko'lam geometrik hajm, shakl va ranglarning turli-tumanligi kelib chiqadi.

Kostyum – bu insonning individualligini yoki ijtimoiy guruhni ifodalovchi muayyan obrazli badiiy sistema. Yelka va bel kiyim, bosh kiyim, poyabzal, qo'shimchalar (aksessuarlar), bezaklar, grim, soch turmagi, tanani bo'yash, uning shaklini o'zgartirish – bularning barchasibirgalikda kostyumni tashkil etadi.

Libos esa kiyim, ust-bosh, odam egniga kiyadigan buyumlardir.

Kiyim – bu matodan qilingan, odam tanasidagi qobiq sistemasi bo'lib, eng avvalo, tanani tashqi muhitning salbiy ta'siridan saqlaydi va insoning o'ziga xos xususiyatlarini namoyon qilib, estetik funksiyani bajaradi.

Qadimdan hozirgacha insoniyat o'tmishi kostyum tarixida o'z aksini topgan.

To'qimachilik tolalari deb, ma'lum uzunlikka ega bulgan egiluvchan va mustaxkam, kundalang kesimining yuzasi kichik xamda ip va to'qimachilik buyumlari olish uchun ishlatiladigan uzun sirtga aytiladi.

Tolalar ikki guruhga bo'linadi: tabiiy va kimyoviy.



Tabiiy tolalar tabiatda insonning ishtirokisiz hosil bo'lgan tolalardir. Kimyoviy tolalar esa zavod va fabrikalarda ma'lum kimyoviy jarayonlar o'tkazish asosida olinadi.

O'simliklardan olinadigan tolalar (tsellyulozali tollar- paxta, zig'ir, kanop losi va x. k), xayvonot tolari (oksilli tolalar- jun, tabiiy ipak) xamda minerallardan olinadigan tolalar tabiiy tolalarga kiradi.

Barcha o'simlik tollarining asosini murakkab organik birikma, tsellyuloza, ya'ni uglerod, vodorod va kislorotdan iborat bo'lgan kletchatka tashkil qiladi.

Barcha xayvonot tolalari asosida yanada murakkabrok organik moddalar-oksillar yotadi.

Tolalar turlari ikki xil usulda: organoleptik (his qilish, sezish) va laboratoriya yo'li bilan o'rganiladi.

Organoleptik (xis qilish) yo'li bilan to'qimachilik tolalarini kurish asosida yaltirokligini, rangini, uzunligi va yo'g'onligi, egriligi va yonishdagi xolatlari o'rganiladi. Qo'l bilan qattiq va yumshokligi, mustaxkamligi, chuziluvchanligi, issik va sovukligi o'rganiladi.

Laboratoriya yo'li bilan esa tola xolati mikroskop yoki kimyoviy eritmalar yordamida aniqroq o'rganiladi. Bu holda tola tuzilishini mikraskop orkali kurib, uning tashki tuzilishini, qaysi navga tegishli ekanligini aniq berishi mumkin. Birok ayrim tolalar o'zining-tashki tuzilishi bo'yicha bir-biridan farq qilmaydi, bu holda mikraskopda tekshiruv bilan birga kimyoviy usulda o'rganish kerak bo'ladi.

Xulosa

Xulosa o'rnida aytish kerakki, bu maqolada kiyim haqida umumiy ma'lumot keltirilgan bo'lib, ular oldingi davrlardan shu kungacha qanday yaratilib kelinganini bilib olish mumkin. Kiyimlarni qanday saralash jerakligi ham ko'rsatib o'tilgan.



Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva Q. Tikuv buyumlarini loyihalash, modellashtirish va badiiy bezash. — Toshkent: Buxoro davlat pedagogika instituti, 2023.
2. G'ofurova S.S. Tikuv buyumlari texnologiyasi. — Toshkent:2023.
3. Doniyorova Sh.E. Kiyimlarni loyihalash va modellashtirish. — Toshkent:2023.
4. Ergasheva M.R. Kostyum kompozitsiyasi va tarixi. — Toshkent: Renessans, 2024.
5. Sharipova G.I., Babich S.M. Bolalar va o'smirlar kiyimi, poyafzali va boshqa buyumlar gigiyenasi. — Toshkent: 2023.